

Byråkrati och brutalitet i islamiska staten

En kvalitativ fallstudie om islamiska staten med inriktning på
organisationens strukturella uppbyggnad

Casper Törnblom

Abstract

Uppsatsen är en kvalitativ fallstudie av teorikonsumerande karaktär som syftar till att undersöka och förklara islamiska statens organisationsstruktur utifrån den amerikanska forskaren Martha Crenshaws teori om instrumentella och organisatoriska perspektiv på terrororganisationer. Uppsatsen är baserat på en rik mängd sekundärmaterial i form av rapporter, avhandlingar och böcker som tillsammans utgör ett gediget underlag för att förstå islamiska statens organisation. Arbetet är uppdelat i tre huvudsakliga delar, den första delen syftar till att beskriva islamiska statens organisation genom att dissekera delar som administration, social välfärd och media. I den andra delen appliceras teorin och empirin provas gentemot de två perspektiven. I den tredje delen dras slutsatser utifrån de presenterade resultaten. Analysen visar på att islamiska staten är en komplex organisation som varit i konstant förändring sedan den första versionen grundades i början av 2000-talet. Organisationen bör dock förstås som en strategiskt instrumentell organisation med tydliga inslag av organisatorisk karaktär.

Nyckelord: Islamiska staten, ISIS, IS, Martha Crenshaw, terrorism, organisationsstruktur, instrumental perspective, organizational perspective,

Antal ord:
9447

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställning	1
1.2 Val av fall.....	2
1.3 Teori.....	2
1.4 Disposition	2
2 Metod	4
2.1 Kvalitativ fallstudie med teorikonsumerande ambitioner.....	4
2.2 Materialdiskussion	4
3 Teoretiskt ramverk	6
3.1 Det instrumentella perspektivet	6
3.2 Det organisatoriska perspektivet.....	7
3.3 Avgränsningar.....	9
4 Islamiska statens organisation	10
4.1 Historisk bakgrund.....	10
4.2 Förarbetet inför utropandet av islamiska staten	12
4.3 Administration: Ledning, statsapparat och militär.....	13
4.4 Ekonomi: Tillgångar och inkomstkällor	14
4.5 Social välfärd: Sjukvård, utbildning och äktenskap	15
4.6 Media	17
5 Analys	19
5.1 Det instrumentella perspektivet	19
5.2 Det organisatoriska perspektivet.....	21
6 Slutsats	24
6.1 Vidare forskning	24
7 Referenser	25
7.1 Litteratur	25
7.1.1 Elektroniska källor.....	26

1 Inledning

På mindre än tio år har islamiska staten lyckats bygga upp en av världens största och mest fruktade terrororganisationer. Med fler än tio grenar runt om i världen med fronter i Irak, Syrien, Libyen, Algeriet, Egypten, Afghanistan och Jemen (Al-monitor s.1) kontrollerar islamiska staten en yta större än Storbritannien och en befolkning på över 10 miljoner personer (Brisard 2014, s. 3). Ovanpå det har de lyckats bygga upp en ekonomi med totala årsinkomster på 2 miljarder USD främst baserad på erövrade substantiella ekonomiska tillgångar som olje- och gasfält i Irak och Syrien som främsta intäktskällor. Terrorgruppen är en av få i modern tid att vara självförsörjande utan behov av bidrag från externa finansiärer i rika gulfstater. Organisationens snabba expansion i mellanöstern i kombination med otaliga förgreningar i Europeiska städer och fasansfulla terrorattacker i Beirut, Paris och Raqqa har lett till att Västvärlden med Frankrike, Storbritannien och USA i spetsen återigen skiftat fokus mot Irak och Syrien med islamiska staten utmålade som det största hotet mot den västerländska civilisationen.

Med min uppsats ämnar jag undersöka vilken roll islamiska staten organisatoriska struktur spelat i utvecklingen och hur den kan förklaras utifrån Martha Crenshaws välrenommerade teorier om terrororganisationer som instrumentellt eller organisatoriskt fungerande.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att undersöka och förstå den organisatoriska strukturen i terrororganisationen islamiska staten utifrån Martha Crenshaws teori om instrumentella och organisatoriska perspektiv på terrorism. Genom att ställa organisationens struktur gentemot en av de mest välkända teorierna om terrororganisationers strukturer ämnar uppsatsen ge en större förståelse för vad som idag ses som ett av de största hoten mot västvärlden. Vidare ämnar uppsatsen genom noggrann bearbetning av officiella dokument och studier klargöra vilken del organisationens uppbyggnad spelat i den senaste tidens territoriella, mediala och ekonomiska framgång.

Detta har lett fram till följande frågeställning:

Hur kan islamiska staten förklaras utifrån Martha Crenshaws teori om instrumentella och organisatoriska perspektiv på terrororganisationer?

- Hur är islamiska staten uppbyggd och vilka delar i deras organisationsstruktur har varit de främsta anledningarna till dess framgång.

1.2 Val av fall

Anledningen till att jag valt just islamiska staten som studiens analysenhet beror på flera faktorer. För det första är organisationens interna struktur i sin nuvarande form ett nytt och hittills relativt outforskat område. För att skapa mer förståelse för hur organisationen är uppbyggd vill jag därför undersöka den utifrån en fallstudie med teorikonsumerande perspektiv. För det andra fann jag en stor diskrepans mellan verkligheten och min uppfattning om organisationens uppbyggnad och motiv. Så väl i media som i politiken förekommer beskrivningar av organisationen som en våldsälskande kult utan vare sig strategi eller eftertänksamhet. Ju mer jag kom att läsa om organisationen fann jag en totalt motsatt bild där planering, strategi och genomtänkta rationella val var naturliga delar av framgången. Jag fann även analysenheten intressant då den är vår tids rikaste och territoriellt starkaste terrororganisation som på knappt två års tid kommit att bli betraktad som ett större hot än alla dess föregångare.

1.3 Teori

För att på ett konkret och akademiskt sätt kunna avhandla islamiska statens organisationsstruktur har jag valt att använda mig av ett av de mest välkända och erkända perspektiven på terrororganisationers uppbyggnad. Teorin är framtagen av den amerikanska terrorexperten Martha Crenshaw vid Stanford University i Kalifornien. Crenshaw är en av världens mest renommerade terrorforskare och är sedan 2005 huvudutredare vid forskningscentret ”National Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism” på University of Maryland som grundades av USA:s departement för inrikes säkerhet. År 1988 publicerade Crenshaw en artikel om terrororganisationers syften och uppbyggnad för att bättre förstå de bakomliggande orsakerna till hur dessa organisationer skapas och frodas. Crenshaw presenterade i studien två perspektiv, det instrumentella och det organisatoriska. I kapitlet där jag presenterar mitt teoretiska ramverk kommer perspektiven att beskrivas utförligt för att sedan i min analyserande del applicera de på den islamiska statens organisationsstruktur för att undersöka hur organisationen kan förklaras utifrån dessa två perspektiv samt analysera på vilket sätt de kan ha varit en del av organisationens framgång. De två perspektiven bör ses som en förenklad förklaringsmodell till varför folk ansluter sig till terrororganisationer, vilka de främsta bakomliggande syftena är samt vilka motiv organisationerna har.

1.4 Disposition

Det inledande kapitlet efter den redovisade metoden redogör för det teoretiska ramverk uppsatsen ska vila på. Crenshaws teori om instrumentella och

organisatoriska perspektiv på terrororganisationer förklaras ingående och kapitlet avslutas med en tydlig jämförelse mellan de olika perspektiven hämtad ur hennes artikel *Theories of Terrorism: Instrumental and Organizational Approaches* (1988). Därefter följer en omfattande redogörelse för hur islamiska staten är uppbyggd. Kapitlet inleds med att ge en summering av islamiska statens historia och vitala händelser för att därpå redovisa hur statsapparaten, ekonomin, den sociala välfärden och media fungerar. När all fakta är presenterad och har gett läsaren en god översikt över den organisatoriska uppbyggnaden av islamiska staten appliceras Crenshaws teorier i nästa kapitel. Kapitlet inleds med att jämföra organisationsstrukturen utifrån ett instrumentellt perspektiv varpå det organisatoriska perspektivet appliceras. Avslutningsvis analyseras de båda jämförelserna i uppsatsens sista kapitel och till sist presenteras de slutsatser som har kunnat dras.

2 Metod

2.1 Kvalitativ fallstudie med teorikonsumerande ambitioner

För att på bästa sätt förstå den organisatoriska strukturen i islamiska staten har jag valt att göra en fallstudie av kvalitativ karaktär med teorikonsumerande ambitioner. Anledningen till att jag valt denna typ av metod är för att jag tror att man på detta sätt genom en grundlig studie av ett specifikt fall bättre förstår vidden av vad islamiska staten är och vad de aspirerar på att bli. Efter den grundliga studien kommer jag analysera fallet utifrån en teori skapad av Martha Crenshaw. Teorin syftar till att beskriva och förklara terrororganisationers strukturella uppbyggnad utifrån två perspektiv, det instrumentella och det organisatoriska. De två perspektiven har två olika synsätt på organisationer och hur de är uppbyggda tillika vad deras syfte och målsättning är. Teorin kommer att appliceras med en teorikonsumerande ambition då ett fall står i centrum där det förklaras utifrån en specifik teori (Esaiasson 2007, s43). Fallet är valt med omsorg och enligt praxis motiverat i kapitel 1.2.

Således kommer fallstudien inte studera andra terrororganisationer utan uteslutande fokusera på islamiska staten. Även om jag är medveten om den kritik som ofta riktas mot fallstudier som inte är jämförande, att de är svåra, nästintill omöjliga att generalisera, så väljer jag att fokusera på ett analysobjekt då jag tror att det finns ett stort värde i att förstå och förklara islamiska staten och dess organisatoriska uppbyggnad utifrån ett teorikonsumerande perspektiv. Således ämnar jag inte heller uppfylla kraven för extern validitet.

2.2 Materialdiskussion

Källmaterialet som ligger till grund för uppsatsen består till stor del av två olika typer av källor. Den första är de officiella läckta dokument som kommer inifrån islamiska staten, The Isis Papers (Guardian) och Spiegel. Materialet har läckts exklusivt till dessa två tidningar som i sin tur granskat deras äkthet och trovärdighet. Eftersom dokumenten antingen beslagtogs efter räder av rebellgrupper eller på något vis läckt inifrån den islamiska staten är det omöjligt att utesluta att dokumenten skulle kunna vara falska eller inte stämma överens med verkligheten. Den samlade bilden gjord av många experter i olika rapporter vittnar dock om en liknande bild som målas upp i dessa ”originaldokument” vilket gör trovärdigheten till dokumenten stark (Reuter 2015). Den andra typen av källmaterial jag baserat uppsatsen på är rapporter, avhandlingar och böcker om

islamiska staten. Rapporterna kommer i största mån från källor som Thomson Reuters, ett av de största mediehusen i Europa, the Brookings Institution som är en NGO verksam i Washington DC med syfte att sammanställa högkvalitativa oberoende rapporter sammanställda utifrån den forskning som är gjord på området. Vidare använder jag mig även av tre böcker skrivna på området, *ISIS – the state of terror*, av Jessica Stern, *The rise of Islamic State: ISIS and the new Sunni revolution* av Patrick Cockburn samt *Inside the army of terror* skriven av Michael Weiss. Cockburn och Weiss är båda välmeriterade journalister, Cockburn har varit mellanösternkorrespondent i mellanöstern i över 35 år för först The Financial Times och nu på The Independent och Weiss är chefredaktör på The Daily Beast och kontinuerlig skribent på CNN. Jessica Stern har doktorerat i Public Policy på Harvard där hon nu föreläser samtidigt som hon är en välanlitad konsult i terrorfrågor. Den teori som uppsatsen vilar på är skapad av professor Martha Crenshaw vid Stanford University som är en av världens mest välkända terrorexperter och varit verksam i området i nära 50 år. Avslutningsvis använder jag mig i vissa delar av uppsatsen av primärmaterial i form av en intervju med journalisten Joakim Medin som rapporterat från området och lyckats samla på sig unika dokument om islamiska statens administrativa uppbyggnad. Intervjun ägde rum i Uppsala den 17 december och bandades på min telefon.

3 Teoretiskt ramverk

3.1 Det instrumentella perspektivet

I Crenshaws instrumentella förhållningssätt förklaras terrorism utifrån ett beräknande och politiskt motiverat syfte där terrorhandlingarna är ett led i att uppnå ett slutgiltigt mål. Organisationen verkar som en enhet för ett gemensamt syfte som ofta handlar om att få till politisk och social förändring i form av till exempel ett regeringsbyte. Således förklaras därför också olika terrorhandlingar utifrån den politiska kontext som de inträffar i.

Det är grundläggande att förstå att våld i denna förklaringsmodell är ett medel och inte ett syfte i sig. Våldet är avsiktligt men används som ett verktyg för att uppnå förändring. Således görs det även avvägningar och beräkningar, en form av kostnad- och utfallskalkyl av vilka terrorhandlingar som "lönar sig". Dessa terrororganisationer är ofta både nationellt och internationellt kända och landets styrande regering/regim vet sannolikt om både de eventuella målen samt att någonting kommer att hända men kan inte förutspå när. Överraskningsmomentet är en styrka för all typ av terror då grupperna ofta är betydligt färre till antalet än deras motståndare och sällan har råd/möjlighet att möta fienden i "öppet krig". Överraskningen blir även ett effektivt sätt att hålla "befolkningen i skräck" samt skapa en osäkerhet i vardagen så att de alltid måste vara en del av den vardagliga beräkningen. Crenshaw menar samtidigt att överraskningsattacker även kan vara ett tecken på svaghet och desperation då de i pressade situationer agerar irrationellt och impulsivt (Crenshaw 1988, s.14).

Att mäta en terrororganisationens framgång eller misslyckande är svårt menar Crenshaw då få organisationer faktiskt håller fast vid sitt primära syfte. Motiven och syften skiftar ofta över tid, ibland är det en konsekvens av att de över tid blir orealistiska och svåra att uppnå. Terrorism kan därför ses som ett objektivt misslyckande enligt Crenshaw. Anledningen till att de fortsätter att existera är på grund av att de ofta lyckas uppnå kortsiktiga taktiska mål där framförallt publicitet och uppmärksamhet spelar in. En viktig del i förståelsen av det instrumentella perspektivet och terrororganisationers framgångar är att de lär av tidigare misstag, både hos sig själva men även hos föregångare. På så vis kan organisationerna fortsätta att utvecklas och modifieras för att bli än mer framgångsrika (Crenshaw 2011, s.120). Ifall det mot förmodan skulle uppstå fraktioner inom organisationen skulle det förklaras utifrån instrumentella ting som meningsskiljaktigheter rörande politiska mål eller strategier, inte personliga eller emotionella.

Då terrororganisationen i den här förklaringsmodellen ses som både instrumentell och kalkylerande måste deras handlingar vara logiskt relaterade till deras syfte. Offren för terrorn är därför ofta symboliska för kampen. Organisationens ideologi

måste därför tas på största allvar som en förklaring av deras intentioner, oavsett hur orealistisk den än är (Crenshaw 2011, s.122).

Även om den strategiska förklaringen till terrorism bara ger en bild av en organisation och inte har möjlighet att ge en full bild är den en viktig del för att urskilja motivation och syften hos en organisation. Framförallt för att utröna bilden om terrorister som enfaldiga, fanatiska och impulsiva våldsdyrkare. (Crenshaw 2011, s.123). En av svagheterna Crenshaw lyfter fram med perspektivet är att den inte ger en förklaring till hur medlemmarnas preferenser skapas internt eller hur organisationens interna dynamik fungerar. Det ser istället på gruppen som en statisk helhet där individerna förutsätts agera som en man, något som gör perspektivet ofullständigt då man även måste kunna förstå organisationen utifrån enskilda terrorister och deras drivkrafter (Crenshaw 1988, s.19). Som tur är fokuserar stora delar av det följande kapitlet, det organisatoriska perspektivet, på just de sakerna.

3.2 Det organisatoriska perspektivet

Ämnar man istället förstå en terrororganisation utifrån ett organisatoriskt perspektiv presenterar Crenshaw ett förhållningssätt där organisationens syfte, handlingar och dynamik förklaras utifrån den interna organisationsstrukturen eller den gruppens internpolitik. Den syftar inte bara till att förklara varför terrorism fortskrider eller existerar trots att organisationerna inte når sina mål utan varför den överhuvudtaget bildas (Crenshaw 1988, s.21). Bildandet av organisationer står i absolut fokus och inte de externa miljöförhållandena. (Crenshaw 1988, Crenshaw 1988, s.21). Enligt det organisatoriska perspektivet är gruppens främsta syfte att "överleva" i det politiska landskap den befinner sig i och förlitar sig på sina medlemmars lojalitet. För att uppnå den erbjuder gruppens ledare förmåner och incitament till gruppens medlemmar för att hålla de trogna och säkra gruppens överlevnad även om de faktiska belöningarna sällan stämmer överens med gruppens utlovade mål. Organisationen är olik den instrumentella och rationella idén och reagerar på omvärldens påtryckningar genom att ändra incitamenten för medlemmarna eller genom förnyelse. Anmärkningsvärt och tvärt emot den instrumentella synen på organisationens uppbyggnad behöver terrorhandlingar inte vara relaterade till de ideologiska värdena utan kan användas mer oplanerat.

Varför ansluter sig personer till terrororganisationer enligt denna teori? Främst på grund utav en rad individuella behov. Grupptillhörighet, social status och rykte, äventyrlust eller materiella fördelar. Crenshaw menar att det ofta beror på sociala motsättningar mer än ideologiskt drivna motiv, ett uppbrott från vardagen och det samhälle man kanske känt sig utanför (Crenshaw 1988, s.20).

Terrorhandlingarna är inkonsekventa, oregelbundna och oförutsägbara, detta beror på att det inte finns en tydlig intern struktur, de gör ingen kostnads- och konsekvensanalys. Som tidigare nämnt är organisationens ultimata mål ofta

föränderligt och vikten av handlande är en av de starkaste drivkrafterna. Här visas exempel på terrororganisationer som ombildats till rena drokarteller. Samtidigt är organisationens mål ytterst viktiga för gruppens överlevnad då den ger medlemmarna ett syfte och stärker motivationen.

Den kända forskaren James Q Wilson presenterar en tes om att det finns olika kategorier av politiskt syfte som i högsta grad påverkar organisationens stabilitet. Den första kategorin innefattar organisationer med endast ett tydligt mål, Wilson kallar organisationerna ”specific-oriented”. Dessa organisationer dyker ofta upp som en revolt med mål att förändra en specifik sakfråga och är vanliga men kortlivade. (Crenshaw 1988, s. 20). Medlemmarna är ofta aktiva på deltid och är därför mottagliga för förändring i syfte och mål då de inte hängivit sig själva till gruppens syfte. (Crenshaw 1988, 21). Den andra kategorin är redemption-orienterad och fokuserar främst på att förändra livet för sina medlemmar och följer ofta strikta moraliska förpliktelser som självupppoffring och konvertering. Ofta är dessa typer av organisationer kulter eller religiösa avvikelser där gruppens handlingar blir personligt för medlemmen, våld sanktioneras av personlig tro och är en väg till personlig frälsning oavsett de faktiska konsekvenserna för det politiska resultatet. Wilson menar att dessa grupper aldrig kan uppnå sina syften då de ofta resulterar i djupt destruktiva beteenden med stora risktaganden.

Grundarna måste ha en exceptionell övertygelse och hängivenhet till gruppens syfte och en överdriven uppfattning om gruppens potentiella effektivitet. Vidare är ett externt tryck och efterfrågan från en faktiskt eller potentiell ”valmanskår” en viktig drivkraft för dessa typer av organisationer. En tredje viktig beståndsdel är närvaron av skickliga och beslutsamma ledare tillsammans med ett bredare stöd för handling samt någonting som legitimerar organisationens verksamhet, en profetia. Särskilt kritiska är dessa faktorer vid bildandet av en grupp, ifall en känsla av akuta åtgärder finns, till exempel ifall en regering utmanar en grupps existens eller värderingar, är sannolikheten mycket hög att gruppen organiserar sig och agerar. Således är gruppen mycket känsligare mot externa förhållanden i ett tidigt skede. Ju äldre en grupp är desto mer förklarlig blir den utifrån organisatoriska imperativ.

Det finns en fundamental skillnad mellan terroristernas och den övriga världens syn på terroristerna (Crenshaw 2011, s.86), det som utåt sett ser ut som ett misslyckande för terroristerna kan tvärtemot ses som en framgång internt. De råd som ges till regeringar när det kommer till att handskas med terrororganisationer är att försöka göra organisationen mindre våldsamt och sammanhängande, fokus ligger på att splittra organisationen istället för att försöka besegra den militärt (Crenshaw 2011, s.86). Genom att förändra organisationens incitament och erbjuda fredliga lösningar med möjlighet till avhopp ökar chanserna att besegra organisationen. När inga fredliga lösningar finns för medlemmarna blir de fast i organisationen vare sig de vill eller inte. Samtidigt som dessa vägar ut erbjuds måste straffen för att ansluta sig bli hårdare så att det inte blir en omvänd effekt där fler vägar gå med för att de vet att det finns en väg ut (Crenshaw 1988, s.25).

Avslutningsvis menar Crenshaw att det organisatoriska perspektivet menar att terrororganisationer påverkas lika mycket av intern dynamik som av yttre faktorer eller förändrad politik. Att ”vinna” behöver nödvändigtvis inte vara det slutgiltiga

målet utan möjligheten att spela själva ”spelet” och finnas kvar som aktör kan vara drivkraften (Crenshaw 2011, s.87).

Det instrumentella perspektivet	Det organisatoriska perspektivet
1. Terrorhandlingar representerar ett strategiskt val.	1. Terrorism är utfallet av en grups interna dynamik.
2. Terrororganisationen beter sig som en grupp byggd på kollektiva värderingar.	2. Individuella medlemmar i en organisation är oense om mål och medel.
3. Handlingarna är logiskt relaterade till syftet och resurserna; överraskning kompenserar för svaghet.	3. Orsaken till terrorism reflekteras av de incitament ledarna ger samt konkurrensen med konkurrenter.
4. Syftet med terrorism är att bringa förändring i en aktörs miljö.	4. Motivationen till terrorism finns i personliga behov till lika stor del som i ideologiska.
5. Mönstret för terrorism följer en action-reaction process; terrorism responderar på regeringens handlingar.	5. Terrorhandlingarna är ofta inkonsekventa, oberäknliga och oförutsägbara.
6. Genom att öka kostnaderna för terrorism gör man den mindre sannolik; vid lägre kostnaderna eller ökade intäkter ökar sannolikheten.	6. Extern påfrestning kan stärka gruppens sammanhållning; externa belöningar kan skapa incitament för att lämna gruppen.
7. Terrorism misslyckas när dess medlemmar inte upprätthåller organisationens beslutade politiska mål.	7. Terrorism misslyckas när organisationen sönderfaller; långsiktiga mål är inte alltid eftersträvansvärt.

Min översättning (Crenshaw 1988, s. 27.)

3.3 Avgränsningar

Crenshaws två perspektiv syftar inte till att ge en fullständig eller komplett förklaring av gruppens existens, syfte och dynamik utan applicerar istället två typer av perspektiv som kan ge en större förståelse. Till en början övervägde jag att ha ett mer omfattande teoretiskt ramverk med kompletterande teorier och kritik från forskare som Max Abrahms vid Northeastern University. Uppsatsen hade då kunnat ge en mer komplex uppfattning om islamiska statens organisation och lyft fram kompletterande tolkningar av strukturer som inte ryms i Crenshaws teorier. Givet uppsatsens begränsade omfång valde jag dock att fokusera på de två presenterade teorierna då jag gjorde bedömning att slutresultatet skulle bli mer djupgående samt mer intressant.

4 Islamiska statens organisation

4.1 Historisk bakgrund

För att på ett rättvist sätt ge läsaren en större förståelse för hur islamiska staten lyckats skapa den omfattande organisation de idag kontrollerar kommer jag ge en kortfattad introduktion hur organisationen utvecklats under dess knappt 15 åriga historia.

Den organisation som idag går under namnet islamiska staten har figurerat under många begrepp och namn sedan gruppen 1999 skapades av den då terrordömda och nyligen frisläppta efter fem år i jordanskt fängelse, jordanien Abu Musab Al-Zarqawi (Lister 2014, s.6). Al-Zarqawi som tidigare varit ansluten till den militanta jihadistgruppen Bayat-Al-Imam och även varit involverad i de Afghanska Mujahedinernas kamp mot Sovjetunionen tog efter frisläppandet kontakt med Al-Qaedas ledning för att be om tillåtelse samt ett lån på 200 000 USD (vilka han båda blev beviljade) för att starta upp ett träningsläger för sin nystartade jihadistgrupp Jama'at al-Tawhid wa al-Jihad i Jordanien som såg Shiiter och Jordanien som sin främsta fiende. (Lister 2014, s.6). JTJ växte snabbt på grund av lyckade terrorattentat och stred under de första åren sida vid sida med talibaner och Al Qaeda i Jordanien och senare även i Iran och Irak (Lister 2014, s.7).

Vid den USA-ledda invasionen 2003 ritades kartan om och al-Zarqawi var snabb att utnyttja den kaosartade situationen som resulterade i en total demolisering av den Irakiska statsapparaten, militären och det plötsliga hotet mot landets sunnimuslimer efter Saddams sunniregim fallit. Al-Zarqawi med ett redan tidigare väldokumenterat shiit-hat spädde på spänningarna i landet mellan de två förgreningarna och riktade ett stort antal självmordsattacker mot shiitiska mål under 2003-2006 (Lister 2014, s.8). Under samma tid gjorde Al-Zarqawi även ett mycket fruktat namn för sig själv då han var känd för sina brutala metoder och halshuggningar av utländsk gisslan, bland annat den amerikanska handelsmannen Nicholas Berg 2004 (Lister 2014, s.8). Här lades också grunden för islamiska statens idag ökända mediala kunskaper, Al-Zarqawi anställde tre experter på ljud och filmeditering för att filma händelserna och sprida budskapet online. (Weiss 2015, s.31). Med sitt nyvunna rykte och stora tillströmning av rekryter inledde JTJ under 2005 förhandlingar med Al Qaeda och blev snart en direkt undergrupp till Al Qaeda kallad Al Qaeda i Irak (AQI) (Lister 2014, s.8). Det uppstod dock snart friktion mellan AQI och dess moderorganisation då Al-Zarqawis våldsamma ideologi som förespråkade en rening av samhället genom skräckinjagande våld med civila shiitiska mål som huvudfokus stod i kontrast till

Al Qaedas strategi att rikta attacker mot utländska inkräktare utan att skada bilden av den ”jihadiska rörelsen” i den muslimska världen (Lister 2014, s.8).

Trots den dåliga relationen mellan Al Qaeda och AQI fick Al Qaedas biträdande chef en idé om att AQI skulle utropa en islamisk stat i Irak för att fylla det maktvakuum som uppstått efter invasionen (Stern 2015, s.42). Bollen var i rullning och när Al-Zarqawi dödades i ett bombdåd 2006 och efterträddes av Abu Ayyub al-Masri var organisationen rikare än Bin Ladins Al Qaeda med årsintäkter på mellan 70-200 miljoner USD (Weiss 2015, s.57). AQI tog då beslut på egen hand att upprätta en islamisk stat med fulltaligt kabinettstyre och ansluta sig till en ny ledare, Abu Omar al-Baghdadi (Lister 2014, s.8). Även om ”staten” var utropad var organisationen fortfarande formellt AQI och de kommande åren mötte den nyupprättade ”staten” stora motgångar i allt från tapp av manfolk till motstånd från den irakiska regeringen och andra rebellgrupper. Det var inte förrän när USA inledde sin withdrawal i 2009 som gruppen återigen fick ett rejält uppsving (Lister 2014, s.10). AQI under dess olika namn hade under sina 10 verksamma år lyckats etablera en grund att stå på med substantiella ekonomiska tillgångar och kunde plötsligt erbjuda soldater som anslöt sig högre löner än regeringsstyrkorna, detta i kombination med omfattande fritagningar av tidigare IS-ledare från irakiska fängelser gjorde att organisationen återigen växte explosionsartat 2010 dödades Omar al-Baghdadi och ledningen bestående av tidigare högt uppsatta officerare från Saddams regim utser Abu Bakr al-Baghdadi som ny Kalif. Han var passande av flera skäl, dels var han tidigare imam samt hade han en PHD i islamiska studier vid universitetet i Bagdad (Lister 2014, s.21) och kunde ge organisationen det rätta religiösa ansiktet utåt men han var även medlem av Quryash-stammen som enligt islamsk tradition ska utse den nästa kalifen, den globala muslimska ledaren (Lister 2014, s.11). Och det är precis där, i organisationens kombination av religiöst fanatiska och strategiskt planerade grupper, framgången ligger enligt Reuter (2015).

En av dem som utsåg Abu Bakr al-Baghdadi var Haj-Bakr, tidigare överste i Saddams underrättelsetjänst som under 2006-2008 satt fängslad i det amerikanska Camp Bucca tillsammans med flera tidigare officerare och radikala jihadister, vilket skapade en perfekt plats för att knyta kontakter och planera ISIS framtid (Reuter 2015). Dessa fångläger och fängelser som det fanns många av har ofta kallats ”jihadi-universities” av just den anledningen att dömda terrorister och terrorledare, ibland över 1000 personer på samma plats, helt plötsligt kunde träffas obehindrat och riskfritt (Weiss 2015, s.83). Haj-Bakr kommer att bli en av Abu Bakr al-Baghdadis närmsta män och ansvarig för organisationens strategiska riktning med avgörande kunskap för upprättandet av organisationsflöden samt kommande infiltrationer och erövringar. Organisationen professionaliserades ytterligare med tydligare struktur och i samband med att islamiska statens sågs som en allt mer legitim aktör i Irak anslöt sig även viktiga underrättelsetillgångar från den tidigare irakiska armén (Lister 2014, s.11). När den arabiska våren och senare det syriska inbördeskriget bröt ut 2013 var tiden kommen för ytterligare expansion och AQI utnyttjade det sönderfallna Syrien för expansion och träningsläger och tog då namnet islamiska staten i Irak och Syrien, ISIS, (Stanford 2015, s.3). Detta strategiska val kom att bli uppmärksammat av Syriens president Bassar Al Assad som såg en möjlighet i att skifta fokus från sig själv till något ännu värre i befolkningen och det internationella samfundets ögon, en

terrororganisation på framfart. Med start i januari 2014 understödde Assads flygvapen systematiskt ISIS i kampen mot andra rebellgrupper och i utbyte lovade ISIS att inte skjuta mot regeringsstyrkor, på så vis gagnade de båda varandras verksamheter, internationellt skiftade fokus bort från Assad till den nya expansionskraftiga terrorgruppen ISIS och de kunde lättare och snabbare skynda på sin expansion (Reuter 2015).

Al Qaeda motsatte sig den snabba expansionen i Irak och i februari 2014 bröt de båda organisationerna helt då Al Qaeda fördömde ISIS för allt det brutala och hänsynslösa våldet (Stanford 2015, s.3). ISIS hade nu en styrka på uppskattningsvis 31 000 soldater och intog kort därefter viktiga symboliska vinster som övertagandet av oljefält och belägringen av en av Iraks mer sekulariserade städer, Raqqa, samt en av norra Iraks största städer, Mosul och den i Koranen mycket omtalade staden Dabiq, där det sista kriget mellan muslimer och otrogna ska utkämpas. (Lister 2014, s.16). För att uppmärksamma omvärlden om sina segrar gick ISIS ut på sina mediekanaler på den första dagen av Ramadan och tillkännagav upprättandet av Kalifatet genom kampanjen ”Breaking the borders” som syftade till att visa omvärlden om att de nu förstört gränsen mellan Irak och Syrien och således krossat det omtalade Syces Piqot-avtalet (Lister 2014, s.14). Samtidigt tog de även endast namnet islamiska staten för att visa på ”staten” nu var universell och inte skulle begränsas till vissa områden (Stanford 2015, s.5).

Efter Haj-Bakrs död 2014 lyckades en av rebellgrupperna i området beslagta stora mängder dokument som tillsammans utgjorde en Blueprint för islamiska statens hela uppbyggnad. Följande kapitel tillsammans med liknande dokument som The Guardian har fått exklusiv tillgång till kommer till stora delar bygga på informationen i dessa unika dokument.

4.2 Förarbetet inför utropandet av islamiska staten

När Kalifatet den 1 juli 2014 utropades av Abu Bakr al-Baghdadi blev många chockade av dess till synes plötsliga framgång i många provinser och städer som Raqqa och Mosul. Bakom framgångarna låg dock två strategiskt välplanerade strategier. Den första byggde på att skapa en trogen grupp anhängare till Kalifatet som inte hyste några andra lojaliteter (Reuter 2015). Detta blev möjligt på grund av tillströmningen från utom-syriska och irakiska grupper. Flera militärläger öppnades för ditresta radikaler från främst gulfstaterna men även forna Sovjet och Europa. Individer utan familjeträdar eller skyddsnet. Dessa grupper hade ingen relation till Syrien och Irak utöver terrorresan och var därför fullständigt beroende av islamiska staten för sin överlevnad.

Planeringen av den andra strategin inleddes i det första skedet av den Syriska revolutionen när ledande IS-strateger strategiskt flyttade till Tal Rifaat norr om Aleppo. En stad där en stor andel radikaliserade arbetare från gulfstaterna bodde och en perfekt grogrund för en alternativ regeringslösning. Från Tal Rifaat styrdes arbetet med att öppna islamistiska missionscenter i närliggande städer, missionscentrena skulle på intet vis kunna förknippas med islamiska staten utan

vara en samlingsplats för troende muslimer. När centren var etablerade rekryterades en eller två unga män, ofta i åldern 17 – 25 av islamiska staten som spioner med uppgift att övervaka församlingsmedlemmarna. En tydlig kartläggning av inflytelsefulla familjer och personer skulle göras där familjeöverhuvudena redovisades för sig med samtliga inkomstkällor (Reuter 2015). Vidare kartlades eventuella rebellgrupper och deras ledares namn samt politisk läggning. Alla illegala (enligt sharia) vanor, både hos rebelledare och vanliga församlingsmedlemmar antecknades för att i senare skede kunna användas som utpressning vid maktövertagandet. Spionerna skulle sedan succesivt rekrytera fler spioner och se till att de giftes in i de mest inflytelse familjerna (Reuter 2015). När tiden sedan var inne för islamiska staten att expandera hade det på detta sätt lyckats bygga upp en effektiv plattform för expansion via utpressning och stöd.

4.3 Administration: Ledning, statsapparat och militär

Kärnan i alla fungerande stater är en välfungerande statsapparat med kontroll över sina många institutioner, utgifter och inkomster samt en fungerande skyddsapparat. Islamiska staten har genom noggrann planering och strikt övervakning lyckats återskapa något som till mångt och mycket kan liknas med en stat. I förra kapitlet läste vi om tillvägagångssättet för rekrytering och expansionen i nya städer, i det här avsnittet ska jag redogöra för hur statsapparaten och styrelseskicket är uppbyggt med olika råd och kabinett samt den genomgående implementeringen av sharia.

I den absoluta ledningen återfinns Kalif Abu Bakr al-Baghdadi, direkt under honom finns två ställföreträdare, Abu Ali al-Anbari för Syrien och Abu Muslim Al Turkmani för Irak, båda två tidigare generaler i Saddams regim. Dessa tre personer bildar tillsammans det som ofta kallas ”Emiraten” för islamiska staten. De båda ställföreträdarna rapporterar direkt till Abu Bakr al-Baghdadi och är högst ansvariga för respektive land samt de uppskattningsvis femton provinserna de båda länderna är indelade i (As-Safir, 2015). Varje provins har i sin tur en ”prins”/”emir” som är ytterst ansvariga i sina provinser, förenklat kan dessa prinsar efterliknas vid lokala guvernörer som övervakar och godkänner allt som försiggår i provinserna. Provinsprinsarna har sedan i sin tur en ställföreträdande prins som har i uppdrag att agera i Prinsens frånvaro samt övervaka prinsen så att han inte missbrukar sin makt (As-Safir, 2015).

Direkt under Emiraten återfinns vi organisationens byråkratiska uppbyggnad med ett kabinett bestående av åtta personer som utgör Baghdadis personliga rådgivare, samtliga medlemmar i kabinettet har olika nyckelfunktioner och ansvarsområden där de till exempel ser över fängelserna eller skattesystemet (Friedland 2015, s.18). Under kabinettet och emiratet återfinns de nio olika råd som var för sig överser och kontrollerar de olika delarna av den islamiska staten (Lister 2014, s.21).

Organisationens ryggrad utgörs av ”Shura Council” som består av nio personer utbildade i Islamisk lag. De har i uppdrag att ge råd till både Kalifen och ”the

Leadership Council” i religiösa och militära frågor. Vidare ser till att de övriga råden och provinserna följer islamiska statens version av sharia och islamisk lag. I praktiken har rådet befogenhet att avsätta Kalifen ifall han inte skulle uppnå de religiösa krav som ställs, även om det enligt experter troligtvis aldrig skulle hända (Thompson 2015). Slutligen skiljer sig ”Shura council” ifrån de andra råden då de är det enda rådet som rapporterar direkt till emiratet och kabinettet.

Financial Council kontrollerar organisationens ekonomiska affärer, allt ifrån oljeförsäljning och smuggling till jordbruk och vapenaffärer.

Leadership Council: Ansvarar för att stifta lagar och fatta viktiga beslut, även om alla beslut går igenom Kalifen har även detta råd befogenhet att i praktiken avsätta honom ifall de inte skulle finna honom lämplig som ledare.

Military Council: Ansvarar för alla militära operationer och försvaret av organisationens territorier.

Legal Council: Ansvarar för familjedispyter och religiösa överträdelser samt bestämmer lämpliga straff vid behov, ofta i form av avrättning.

Fighters Assistance Council: Stödjer och hjälper utländska jihadister som vill eller redan har anslutit sig till organisationen. Hjälper till med smuggling in i ”staten” såväl som boende på plats.

Security Council: Ansvarar för säkerheten inom organisationens territorium med checkpoints som ett av de viktigaste områdena. Utför även avrättningar åt legal och shura council, ofta i form av gisslan eller desertörer.

Intelligence Council: Förser Emiraten och kabinettet med underrättelseinformation om organisationens fiender.

Media Council: Ansvarar för samtliga tidningar och tidskrifter, sköter sociala medier kanalerna och publicerar officiella uttalanden. (Thompson 2015)

Den komplexa organisationsstrukturen med de många ansvarsområdena tyder på att Baghdadi hyser en viss form av förtroende för sin organisation och dess medlemmar. Att flera råd dessutom har befogenhet (även om det som tidigare nämnt inte är sannolikt att den i praktiken skulle gå att utnyttja) att avsätta Kalifen visar på en modell som till viss del är byggd på en västerländsk organisationsstruktur med interndemokrati demokrati, även om den här aldrig skulle bli verklighet.

Förvånande nog, eller inte vid det här laget, har islamiska staten har till och med en uttalad utrikespolitisk agenda där kriterier radas upp för att avtal med externa parter ska kunna ingås. Till exempel måste den andra parten erkänna islamiska staten suveränitet och dess sharialagar, ingen intervention eller annan statsmakt får vistas inom statens gränser. Vidare måste den externa parten även lova att muslimers intressen alltid sätts i första hand, inte de otrogna, slutligen måste Kalifen alltid vara fullt underrättad om samtliga omständigheter gällande avtalet (al-Masri, 2013 s.6)

4.4 Ekonomi: Tillgångar och inkomstkällor

Som tidigare nämnts har islamiska staten idag kommit att bli en av världens rikaste terrororganisationer genom tiderna med uppskattade totala tillgångar på 2

biljoner dollar och en årsinkomst på över 2 miljarder dollar (Brisard 2014). Även om siffrorna varierar beroende på källa står det klart att de ekonomiska tillgångarna är en maktfaktor att räkna med. Enligt Jean-Charles Brisard and Damien Martinez på Thomson Reuters ligger de ekonomiska framgångar i diversifieringen mellan intäktskällorna (Brisard 2014). Utöver en omfattande oljehandel är viktiga intäktskällor för IS skatt på varor, telefoni och löner, naturgas, fosforförsäljning, veteproduktion, cementproduktion, utpressningar och donationer. Den största intäktskällan som står för nära hälften av de totala intäkterna är oljeförsäljningen, detta kommer sig av att IS idag kontrollerar nära 10 % av Iraks totala oljetillgångar som i sin tur utgör nära 40 % av världens totala oljereserver (Brisard 2014, s.6). Utöver det kontrollerar IS cirka 60 % av Syriens totala produktion. Enligt uppskattningar från Reuters Thomson uppskattas det generera intäkter på mellan 2-4 miljarder USD, per dag (Brisard 2014, s.7). En annan viktig intäktskälla är de många skatter som det finansiella rådet infört på i princip allt. Utöver att varor, tjänster och telefoni beskattas så har det införts omfattande vägtullar där lastbilar och yrkesfordon får betala upp till 800 USD för att komma in i islamiska staten. Sammanlagt beräknas de årliga skatteintäkterna uppgå till 360 miljarder USD per år (Brisard 2014, s.5).

Det finns till och med ett regelverk som förkunnar hur organisationen på bästa sätt ska hantera sina tillgångar och sin ekonomi. I ”The ISIS Papers”, ett 24-sidigt långt dokument författat av en man med namnet Abu Abdullah Al-Masri, som läckt inifrån islamiska staten finns tydliga anvisningar som redogör för att endast specialister på områdena ska vara involverade, att bokföring av alla utgifter är avgörande så att man kan se att inget gått till fel saker, vilka lokala fabriker som ska byggas och att man måste se till de lokala behoven i de olika provinserna för att tillgodose efterfrågan. Det finns till och med tydligt dokumenterade planer för internationell handel (al-Masri, 2013 s.10).

Slutligen är det värt att poängtera att organisationen precis som vid sina övertaganden av nya städer säkrade alla officiella regeringsbyggnader var noga med att säkra banker och finansiella institutioner. Utöver att de fick tillgång till omfattande tillgångar kunde de nu även kontrollera och styra ”statens” ekonomi via riktiga finansiella institutioner med översikt över invånarnas tillgångar, inkomster och utgifter. Något som tidigare varit helt otänkbart för en terrororganisation (Brisard 2014, s.6)

4.5 Social välfärd: Sjukvård, utbildning och äktenskap

Föregående kapitel har överskådligt redovisat hur islamiska statens administrativa uppbyggnad ser ut och var organisationen får sina pengar ifrån. I följande kapitel kommer jag redogöra för hur det vardagliga samhällslivet under IS-styre ser ut, utbildningsväsendets restriktioner så väl praktiska ting som giftermål och hygieninformation.

I en region som länge varit härjad av politisk instabilitet, en svag statsapparat med omfattande mutbesvär och skjutande matpriser har islamiska staten enligt många

bidragit till en viss säkerhet och stabilitet i många områden (Zuiderveld 2014). Städer som tidigare var under kontroll av små lokala rebellgrupper utan vare sig ekonomiska medel eller statsambitioner led ofta av stor osäkerhet och instabilitet då få eller inga samhällsbärande institutioner fungerade. När islamiska staten tog över blev verkligheten drastiskt annorlunda med stränga sharialagar och intolerans mot alla som inte vara shiamuslimer. Övertagandet medförde dock också implementeringen av den islamiska statens snabba och mycket effektiva (Lister 2014, s.26) statsapparat med utradningen av korrupktion och illegala verksamheter. Då organisationen tycks ha seriösa intentioner att faktiskt bygga en fungerande stat satsar de stora resurser på att få en välfungerande infrastruktur. Delvis tack vare sin stora rekryteringsbas med jihadister från hela världen har de lyckats samla hängivna medlemmar från många professioner, allt ifrån läkare till civilingenjörer och datatekniker (Zuiderveld 2014). Vanligt förekommande problem i orosområden utan fungerande infrastruktur som föränderliga och skyhöga livsmedelspriser och avsaknad av publika transportmedel har islamiska staten varit noga att lösa. I augusti 2014 sa Per Jönsson från Utrikespolitiska institutet till SVT Nyheter att *”Man har tagit över kommunala organ och hanterat sjukhusen som fortsätter att fungera liksom kraftverk och vattenverk. Man har rentav importerat läkare och man låter företagen fortsätta att fungera men tillsätter en IS-man i ledningen för att motverka korrupktion. De rapporter jag sett tyder på ett förbluffande väl fungerande civilt styre”* (Zuiderveld 2014). Genom pristak på basala livsmedel, gratis kollektivtrafik och fri sjukvård har de lyckats återinföra en vardaglig trygghet som saknats i regionen (Lister 2014, s.28). Personer som tidigare stod utanför samhället på grund av fattigdom erbjuds nu bidrag och soppkök. Mycket av vad en vanlig fungerande stat kan erbjuda, men under en mycket striktare övervakning. De har till och med anställda sop- och parkarbetare och ser till att kontinuerligt laga trasiga vägar och återupprätta nya installationer som fontäner och statyer (Lister 2014, s.28).

I min intervju med frilansjournalisten Joakim Medin den 17 december 2015 framkommer det att han lyckats få med sig omfattande material från IS-styrda områden nära den kurdiska gränsen. I materialet återfinns officiella IS-pamfletter med allt ifrån information om de viktigaste sharialagarna som hur män (kvinnor nämns överhuvudtaget inte) ska tvätta sig efter utlösning. Joakim berättar om dokument han fick med sig och översatt som är poängsamlande formulär par som vill gifta sig måste fylla i. Formuläret är fyllt med frågor av varierande karaktär men med majoriteten fokuserande på vilken insats man gjort för IS. De ska till exempel fylla i hur länge de varit lojala mot Kalifatet, om någon skadats under tiden i Kalifatet, ifall bruden redan blivit änka tidigare för att hon tidigare förlorat sin make när han stred för IS. Beroende på hur många poäng man lyckas samla bestäms bidraget det gifta paret får från islamiska staten (Medin 2015).

Införandet av strikt sharialag är essentiell för islamiska statens styrning och är tydlig i samtliga samhällsorgan med sharias straffskala, obligatorisk närvaro på dagens fem böner, förbud mot alkohol och tobak samt strikta förhållningsregler när det kommer till kläder och umgänge mellan könen (Lister 2014, s.26). Skillnader som blir speciellt tydliga när det kommer till utbildning. Majoriteten av alla skolor har stängts ner permanent eller för att öppnas på nytt med endast ”renläriga” ämnen, detta gäller grundskolor såväl som universitet. Exempelvis har Mosuls universitet, ett av mellanösterns största och mest framgångsrika

universitet genomgått monumental förändringar. (As-Safir, 2015). Institutionerna för mänskliga rättigheter, geografi, statsvetenskap har helt stängts ner och ämnen som demokrati, kultur och rättigheter har avskaffats. Istället har ämnen som sharia, muslimsk kultur och franska fått större utrymme. Yrkesspecifika utbildningar som läkare och civilingenjör har bevarats för att islamiska staten fortsatt ska kunna ha en stor kompetens inom staten. och Universitetets lärare och professorer har tvingats genomgå Sharia-utbildning och måste följa de scheman och lektionsplaner som skapats till minsta detalj, inkluderat exakta tider för prov och bönestunder (As-Safir, 2015). Vad detta gör med ett samhälle är viktigt att reflektera över, att fostra barn i en skola som inte tillåter någon annan form av undervisning än salafistisk jihadism är en grogrund för en förlorad generation som kan skapa en terrorgeneration bestående av miljoner personer i nuvarande Syrien och Irak.

Det bör här tilläggas att det som å ena sidan kan låta som en ”fristad” i form av en beskyddande stat med fungerande infrastruktur och välfärd å andra sidan är helvetet på jorden för alla personer som inte passar in i islamiska statens ”mall”. Även de accepterade sunnimuslimerna som ses som rätttroga av islamiska staten lever i ett absolut förtryck utan vare sig rättigheter, integritet eller den minsta tänkbara friheten.

4.6 Media

Islamiska statens mediala utspel kan under 2015 ha undgått få, med sina många propagandakanaler som engelskspråkiga tidningar, twitter och facebook-konton, youtube-filmer och många olika hemsidor har de effektivt lyckats sprida både sitt budskap och skräckvälde världen över, vecka efter vecka. Bakom det mediala maskineriet återfinns en likt övriga delar av statsapparaten, till synes väl genomtänkt organisation där allting är styrt centralt och planerat långt i förväg.

I Charlie Winters 52-sidiga rapport om det virtuella kalifatets propagandastrategi gjord för Quilliam Foundations, världens första antiterrorist tankesmedja, beskrivs propaganda som ett sätt att spela på och utveckla uppfattningar som redan finns mer än att implementera nya idéer (Winter, 2015 s.15). Islamiska staten har därför på ett mycket effektivt sätt spelat på sex olika teman: brutalitet, barmhärtighet, offerrollen, krig, tillhörighet och utopism som i väst förknippas med Islam i allmänhet och islamiska staten i synnerhet (Winter, 2015 s.22). Uppfattningen i väst är ofta att islamiska staten främsta mål med sin propagandastrategi är att förmedla brutalitet och inhysa skräck i allmänheten. Enligt Winters rapport stämmer detta dåligt överens med verkligheten då budskapet egentligen är varierat och spelar på alla sex teman med störst fokus på utopism (Winter, 2015 s.18). Även om brutaliteten är ett stort inslag och varje avrättning filmas och publiceras i syfte att påminna om gruppens existens och framfart (Winter, 2015 s.22) är ett genomgående inslag i propagandafilmer barmhärtighet och offerrollen. Filmer där soldater från andra rebellgrupper skonas och erkänner sig pånyttföda i

kalifatet varvas med material där muslimer målas ut som offer för Assads våld och västs förtryck. Starka scener visandes bortsprängda barnarmar varvas med avrättningen av de ansvariga (Winter, 2015 s.25). Avslutningsvis fokuserar det mesta materialet på två av de tyngsta byggstenarna i propagandamaskineriet, *tillhörighet* och *utopism*. Alla jordens muslimer uppmanas söka sig till paradiset på jorden, Kalifatet – den sanna och enda riktiga islamiska staten på jorden (Winter, 2015 s.27). Dessa två teman är extremt viktiga för att förstärka bilden av att islamiska staten faktiskt är verklighet och öka tillströmningen av nya anhängare och soldater (Winter, 2015 s.28).

Förenklat kan man beskriva den mediala organisationen i islamiska staten i tre delar. Först återfinns vi själva fundamentet som kan beskrivas som organisationens mediala huvudkontor. Huvudkontoret står i direkt kontakt med Emiratet. Emiratet sätter agendan, prioriteringar och bestämmer vilka mediakampanjer som ska lanseras. De ansvarar för produktionen av islamiska statens egna månadsmagasin, Dabiq, och övervakar även de lokala provins- och guerillakontoren. Vidare ansvarar även huvudkontoret för rekrytering till de lokalavdelningarna och de anställdas löner samt genomgången av månadsrapporterna från samtliga avdelningar (al-Masri, 2013).

Varje provins har således en lokal medieavdelning, denna styrs av det lokala emiratet, det vill säga provins-prinsen samt de två ansvariga för militär och säkerhetsfrågor. Lokalavdelningarnas främsta syfte är att rapportera om utvecklingen i provinsen där varje militär framgång är extra viktig (al-Masri, 2013). Rapporterna om vardagslivet, vården och samhällets funktioner är också viktiga för att framställa en framgångsrik bild av livet i provinsen och öka dess attraktionskraft för rekryter. Till sist ansvarar de även för att sprida den information som kommer från huvudkontoret i form av en daglig tidning tryckt på flygblad med uppdateringar från kalifatets fronter (Medin 2015) samt islamiska statens månadsmagasin, Dabiq (al-Masri, 2013)

Den tredje delen i den mediala infrastrukturen återfinns i områden som inte ännu styrs eller kontrolleras av islamiska staten. De verkar på liknande sätt som lokalavdelningarna men är hemliga och bedriver en form av militär övervakning av fiendetrupperna samtidigt som de också guerillamarkandsföring på uppdrag av huvudkontoret (al-Masri, 2013).

5 Analys

Uppsatsen har nu redovisat en bred och tydlig uppfattning om hur islamiska statens organisation är uppbyggd och det har därför blivit tid undersöka hur de två perspektiven som presenterades i det teoretiska ramverket kan appliceras på islamiska statens organisationsstruktur. Teorin kommer att appliceras var för sig för att sedan i slutsatsen byggas ihop och ge en kombinerad bild av hur man skulle kunna beskriva islamiska staten utifrån Crenshaws perspektiv.

5.1 Det instrumentella perspektivet

Som vi kommer ihåg från kapitel 3.1 karaktäriseras det instrumentella perspektivet av ett par saker, handlingarna är rationella och beräknade med ett politiskt motiverat syfte och all våldsanvändning är motiverad och avsiktlig. Efter att ha redogjort för en nitiskt kontrollerad organisation kan man i allra högsta grad säga att islamiska staten karaktäriseras av dessa egenskaper. Organisationen är tydligt strukturerad med Kalifen som överser och godkänner alla beslut och strategiska handlingar. Ingenting lämnas åt slumpen utan avrättningar, domar och publiceringar på sociala medier motiveras bearbetas i flera instanser och överses i flera led för att inga misstag ska begås. Det instrumentella perspektivet belyser dock det faktum att det motiverade politiska syftet ofta är att förändra den politiska maktordningen i landet. Samtidigt som islamiska staten ständigt verkar för att expandera och utöka sitt territorium vill de (inte än i alla fall) överkasta den syriska regeringen med Assad i spetsen. Istället samarbetar de till viss del och drar strategisk vinning av att kunna fokusera på en fiende mindre samt få militärt understöd vid behov. Det bör dock tilläggas här att den Syriska regeringen inte erkänt något samarbete och att de påstådda och delvis verifierade händelserna inträffade under 2014, det kan därför mycket väl vara så att Assad idag spelar väst i händerna genom att erkänna islamiska staten som det största hotet och erbjuda sin hjälp för att krossa organisationen. Något som kan te sig mycket komiskt men skickligt då han varit med och skapat den.

Att våldet skulle vara avsiktligt och används i syfte för att uppnå förändring är i islamiska statens fall mycket uppenbart då de effektivt utnyttjar det i propagandasyfte för att skapa sig ett rykte som hämningslösa och farliga. På så vis skapar de en oro både hos konkurrerande rebellgrupper, den syriska armén och lokalbefolkningen. De räds att bli tillfångatagna och avrättade och sannolikheten för att de kapitulerar eller flyr blir större. Det i kombination med organisationens överraskningsmoment som var en effektiv strategi i kalifatets inrättande med

missionscenter och spioner utgör en oberäknelighet som spär på lokalbefolkningens oro.

Det instrumentella perspektivet beskriver terrorism som ett objektivt misslyckande i det långa loppet. Ingen terrororganisation har ännu lyckats uppnå sitt slutgiltiga syfte utan har under tidens lopp tvingats ändra ambitioner. Islamiska staten kan idag tyckas vara på god väg att lyckas med inrättandet av en egen stat vilket skulle vara historiskt och omöjligt. Historiskt för att det aldrig tidigare skett och omöjligt för att staten aldrig, i sin nuvarande form, skulle bli internationellt erkänd av FN. Samtidigt bör man minnas att det idag finns flera stater som Palestina och Somaliland som är erkända av flertalet stater men inte FN och till stor del verkar och existerar precis som andra stater. Islamiska staten skulle i teorin kunna erkännas av Assads Syrien och islamistiska extremer som Jemen och Saudi Arabien. Även om de länderna i teorin ligger närmst ett sådant beslut skulle de storpolitiska konsekvenserna bli så stora att det i praktiken skulle bli omöjligt. Frågan är dock om det egentligen finns en sådan ambition hos islamiska staten. Att de vill bygga en stat är klart om man ser till det omfattande infrastrukturarbete som utförs i de olika provinserna, samtidigt skyr de inga medel för att få hela det internationella samfundet emot sig. Islamiska staten har idag lyckats göra sig fiende med i princip alla internationella stormakter genom avrättningar av personer från USA, Kina, Frankrike, Storbritannien och Japan. Deras symboliska slutgiltiga strid vid Dabiq verkar kunna bli verklighet och det skulle i så fall innebära ett fullständigt nederlag då islamiska staten varken har trupper eller vapen att ta sig an en sådan strid. Även om de möter stora motgångar i takt med att fler länder involveras i konflikten kan de enligt det instrumentella perspektivet dra stor nytta av de kortsiktiga mål de avklarar om de lyckas förknippa dem med publicistisk kraft. Ett område som islamiska staten har kommit att bli experter på med sina många sociala medier-expertyper som dagligen lyckas sprida budskap om framgångar på twitter, facebook och instagram.

I det instrumentella perspektivet beskrivs även hur organisationer lär av sina och andra gruppers misstag och att handlingarna alltid är logiskt relaterade till organisationens ideologi. Här är det relevant att lyfta att islamiska staten bara funnits i sin nuvarande form i mindre än två år. Det som idag kan tyckas vara en kristallklar och rationellt utformad terrorstat med en tydlig ideologi och plan var för ett par år sedan en undergrupp till Al Qaeda som svängde mellan ett ensidigt hat mot Shia muslimer, störtandet av den Libanesiska regeringen och utpressningar i form av terrorhot. Således bör man fortfarande betrakta dem som en organisation i förändring där vi omöjligt kan förutspå vilket syfte organisationen har om ett par år. Klart är i alla fall att de lärt sig av de misstag de genomgick under framförallt 2007-2011 när de förlorade stora delar av sin organisation och mötte ett kraftigare motstånd från den Irakiska regeringen.

Enligt det instrumentella perspektivet kan en organisation sönderfalla på två sätt. Antingen ökar man kostnaderna för dess verksamhet eller så fallerar den internt när medlemmarna inte upprätthåller dess politiska mål. I detta fall skulle detta

kunna göras ifall man krossade islamiska statens intäktsmodell genom att återerövra samtliga olje- och gasfyndigheter som idag utgör mer än halva intäktsmodellen. Organisationen skulle då dräneras på de intäkter som gör att de kan erbjuda sina ”invånare” det enda ”goda” med deras styre, en stabil tillvaro med infrastruktur och beskydd. Då majoriteten av de boende i det IS-kontrollerade området bor där på grund av rädsla för någonting värre eller tvång skulle detta kunna vara ett effektivt sätt att tvinga befolkningen att vända sig emot styret. Att gruppen skulle sönderfalla politiskt är förstås också möjligt om än mindre troligt då Shururådet effektivt ser till att rätta in alla i ledet och avrätta desertörer och meningsmotståndare inom organisationen.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att islamiska statens organisationsstruktur till stor del är mycket instrumentell med strategiska och rationella val som syftar till att skapa förändring i aktörens miljö. Avslutningsvis menar det instrumentella perspektivet som beskrivet i kapitel 3.1 att organisationens ideologi måste tas på största allvar oavsett hur orealistisk den än är. Att få idag tror att en islamisk stat i den mening islamiska staten menar kan bli verklighet kan bli morgondagens största misstag. Organisationens syfte bör inte förminskas utan förstås utifrån.

5.2 Det organisatoriska perspektivet

Väljer vi istället att förstå islamiska statens organisationsstruktur utifrån det organisatoriska perspektivet framträder en mer komplex bild.

Till att börja med menar det organisatoriska perspektivet att syfte, handlingar och dynamik i terrororganisationer kan förklaras utifrån dess internpolitik. Detta skulle för islamiska staten innebära att medlemmarna och deras känslor och åsikter kan påverka organisationens riktning. Ingenting i den presenterade empirin tyder på att de vanliga medlemmarna har något inflytande utan tvärtom riskerar att avrättas ifall de motsätter sig organisationens sharialagar. Detta motbevisar således ett av det organisatoriska perspektivet viktigaste beståndsdelar, att terrorism skulle kunna förklaras utifrån gruppens interna dynamik. Samtidigt måste man beakta det faktum att stora delar av den empiri dessa slutsatser är dragna på kommer från islamiska statens läckta dokument och hårddiskar. Det går inte att utesluta att organisationen egentligen inte är så strukturerad och hårt styrd som den framstår. Detta är till och med troligt i viss mån då organisationen hela tiden expanderar till nya städer, regioner och länder. Att tro att de så kallade provinserna med omedelbar verkan skulle styra utifrån islamiska statens strikta regelverk är knappast troligt då organisationen då skulle behöva hålla i någon form av utbildningar innan städer hundratals mil från huvudkvarteren i Raqqa och Mosul övertas.

Det organisatoriska perspektivet menar också på att incitamenten och syftet för terrororganisationen är föränderligt och att användningen av terror är oplanerad och irrationell. Även om det utifrån den presenterade empirin ter sig långt ifrån den beskrivna verkligheten är det viktigt att även här ha i beaktning att organisationen är så pass komplex och utspridd att det är orealistiskt att tro att syftet hos vissa enskilda delar inte varit föränderligt och att samtliga våldsdåd har fått godkännande från högsta ort. En annan viktig aspekt att beakta den som presenterades i föregående kapitel, organisationens mål och syften har de facto varit föränderliga under de olika ledarna.

Att motivationen till terrorism skulle återfinnas lika mycket i personliga som i ideologiska behov är svårt att utröna utifrån den empiriska fakta om organisationsstrukturen jag sammanställt men eftersom islamiska staten spelar på utopism, eskapism och utanförskap i sin rekryteringspropaganda är det troligt att många av de anslutna medlemmarna upplevt precis den typen av känslor innan de anslöt sig. En rimlig analys skulle då vara att organisationens medlemmar har andra mål med sitt ”medlemskap” än att endast strida för en ideologi. Det skulle i så fall innebära att organisationen och dess medlemmar inte alls är så rationella och konsekvenstänkande som det instrumentella perspektivet vill ge sken av. Om så är fallet skulle en intern konflikt kunna blossa upp när fler och fler känner att de inte är tillräckligt övertygade av organisationens ideologi för att uträtta de fruktansvärda handlingar de är tvungna till.

Ser man till Wilsons förklaring om hur politiskt syfte påverkar organisationens stabilitet kan en rad liknelser urskiljas mellan islamiska staten och den försoningsorienterade förklaringsmodellen. Precis som den antyder är islamiska statens främsta syfte att förändra livet för sina medlemmar och de följer en rad förpliktelser i form av sharialagar och strukturer, vidare innebär det självupppoffringar för medlemmarna och våldet som används sanktioneras av tron på att de gör det i religionens syfte oavsett de faktiska konsekvenserna. På samma sätt finns det i likhet med det organisatoriska perspektivet en stor diskrepans mellan vad som är lyckat och vad som anses lyckat för organisationen. Islamiska staten vill se ett fullskaligt krig till vilket pris som helst och skyr inga medel för att reta upp ytterligare nationer. Detta är likt Wilson beskriver det, ett djupt destruktivt beteende med stora risktaganden som i slutändan är omöjligt att uppnå sina mål med.

Den del av det organisatoriska perspektivet som bäst överensstämmer med islamiska statens organisation menar jag dock är synen på nyckelpersoner inom en organisation. Likt det organisatoriska perspektivet hade grundaren av islamiska staten en exceptionell övertygelse och hängivenhet till gruppens syfte och såg inga borte gränser för vad som skulle kunna uppnås. Vidare bygger gruppen på närvaron av skickliga och beslutsamma ledare som handlar utifrån en profetia som legitimerar samtliga beslut och handlingar. Detta är oerhört tydligt i islamiska statens strukturella uppbyggnad med olika råd och kabinetts där till exempel Shura-rådet och Emiratens kan ses som de mest beslutsamma medlemmarna som

handlar strikt utifrån de lagar som ledarrådet stiftar. Skulle dessa strukturellt viktiga komponenter av någon anledning sluta att fungera är det troligt att hela organisationen skulle rämna.

6 Slutsats

Analysen visar på att islamiska staten är en komplex organisation som varit i konstant förändring sedan den första versionen grundades i början av 2000-talet. Även om Crenshaws instrumentella perspektiv ger en bättre förklaringsbild och stämmer mer överens med islamiska statens organisationsstruktur bör dock organisationen förstås som en strategiskt instrumentell organisation med tydliga inslag av organisatorisk karaktär.

Islamiska statens framgång kan delvis förklaras utifrån det organisatoriska perspektivets organiska framväxt där tidigare misstag och misslyckanden tas in i beräkningen för framtida tillväxt. Samtidigt har de tydligt instrumentella komponenterna i form av organisationens strategiska uppbyggnad i råd, kabinett och provinser visat sig mycket effektiva för en snabb expansion på många olika platser samtidigt. Det gemensamma regelverket, den exceptionella övertygelsen på organisationens syfte och ideologi har i kombination med de många nyckelpersonerna med specialkompetens från Saddams tidigare regering varit avgörande för att behålla en samlad organisation under en stark ledning.

Det är tydligt att ledaren för organisationen, den symboliskt bärande Kalifen har ett nästintill oinskränkt makt över organisationens riktning. Även om maktskiftet från tidigare ledare gått smärtfritt (efter att de dött det vill säga) har ingen av de erkänts som kalifer. Det är därför svårt att sja om vilken situation som skulle uppstå ifall Kalif Abu Bakr al-Baghdadi dog. Det som ser ut att vara det mest naturliga valet är att någon av hans två ställföreträdare skulle efterträda honom vilket skulle innebära att en tidigare general i den sekulariserade Bahtregeringen under Saddam skulle ta över världens mest islamistiskt fundamentalistiska terrororganisation. Vilken riktning organisationen då skulle välja går bara att spekulera i och kräver en uppsats för sig.

6.1 Vidare forskning

För att ytterligare utveckla förståelsen för islamiska statens organisationsstruktur tror jag det är av stor vikt att se till fler och mer djupgående teorier som aspirerar på att sätta empirin i en modern kontext med tydligare koppling till lösningar. Vidare tror jag det är effektivt att ha ett eller flera jämförande analysenheter med lyckade avslut för att på så vis se vilka gemensamma komponenter som finns i de olika organisationerna.

7 Referenser

7.1 Litteratur

Brisard, Jean-Charles & Martinez, Damien (2014). *Islamic state: the economy based terrorist funding*. Thomson Reuters

Cockburn, Patrick (2015). *The rise of Islamic State: ISIS and the new Sunni revolution*. Updated edition London: Verso

Crenshaw, Martha (1988). "Theories of Terrorism: Instrumental and Organizational Approaches." Inside Terrorist Organizations. New York City: Columbia University Press

Crenshaw, Martha (2011). *Explaining terrorism: causes, processes and consequences*. London: Routledge

Esaiasson, Peter (2007). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 3., [rev.] uppl. Stockholm: Norstedts juridik

Feldman, Noah (2008) *The Fall and Rise of the Islamic State*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.

Friedland, Elliot (2015). *Special Report – The Islamic State*. Washington DC: The Clarion Project

Kathib, Lina (2015). *The Islamic State's Strategy: Lasting and Expanding*. Beirut: Carnegie Middle East Center.

Lister, Charles (2014). *Profiling the Islamic State*. Doha: Brookings Doha Center

Medin, Joakim; frilansjournalist. 2015. Intervju 17 december.

Schwarz, Seth J (2009) "Terrorism: An Identity Theory Perspective" in Studies in Conflict & Terrorism 32 pp. 537-559

Stern, Jessica Stern & Berger, J. M. (2015). *ISIS: The State of Terror*. Harper Collins UK

Weiss, Michael & Hassan, Hassan (2015). *Isis: inside the army of the terror*. First Regan Arts paperback edition

Winter, Charlie (2015). *The Virtual 'Caliphate': Understanding Islamic State's Propaganda Strategy*. London: Quillam Foundation

7.1.1

Elektroniska källor

al-Masri, Abu Abdullah (2013) *The Isis papers: a masterplan for consolidating power* - <http://www.theguardian.com/world/2015/dec/07/islamic-state-document-masterplan-for-power> (hämtad 2015-12-15)

Al-Tamimi, Aymenn Jawad (2015). *Aspects of Islamic State (IS) Administration in Ninawa Province: Part I*, - <http://www.aymennjawad.org/15946/aspects-of-islamic-state-is-administration-in> (hämtad 2015-12-27)

As-Safir, (2015). *The Islamic State's organizational structure one year in*. Al-Monitor: the Pulse of the Middle East - <http://www.almonitor.com/pulse/security/2015/07/islamic-state-caliphate-ministries-armies-syria-iraq.html> (hämtad 2016-01-01)

Reuter, Christopher (2015). *The Terror Strategist: Secret Files Reveal the Structure of Islamic State*, Spiegel International - <http://www.spiegel.de/international/world/islamic-state-files-show-structure-of-islamist-terror-group-a-1029274.html> (hämtad 2015-12-15)

Stanford University (2015) *Mapping Militant Organizations – The Islamic State* - <http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/1> (hämtad 2015-11-27)

Thompson, Nick & Shubert, Atika (2015). *The anatomy of ISIS: How the 'Islamic State' is run, from oil to beheadings*. CNN. - <http://edition.cnn.com/2014/09/18/world/meast/isis-syria-iraq-hierarchy/> (hämtad 2015-01-04)

Zuiderveld, Roland (2014) *"Bombningar kan inte stoppa IS"*. SVT - <http://www.svt.se/nyheter/utrikes/detta-ar-isis> - (hämtad 2015-12-12)